

Laten we Irak onze ISIS-gangers maar ophangen?

Het Iraakse hooggerechtshof in Bagdad, waar deze week zes Franse ISIS-leden tot de doodstraf werden veroordeeld. | beeld afp / Sabah Arar

31 mei 2019, 15:53

aangepast 31 mei 2019, 22:29

Jan van Benthem

In Irak zijn deze week zes Franse ISIS-leden veroordeeld tot de dood door ophanging. De Europese landen laten Irak en vooral de Syrische Koerden zitten met westerse ISIS-strijders, én met de vrouwen en kinderen. Dat kan op den duur gevaarlijk zijn, zeggen deskundigen.

► Al-Hol – Bagdad

Zes Franse mannen – Kévin, Léonard, Salim, Mustapha, Karam en Brahim – zullen worden opgehangen. De zes zijn deze week door een Iraakse rechtbank ter dood veroordeeld, wegens lidmaatschap van ISIS. Maar ze zijn niet in Irak gevangengenomen. Ze zijn opgepakt door de SDF, de Koerdische strijdkrachten in Syrië, die in maart het 'islamitische kalifaat' van ISIS hebben verslagen. De Koerden hebben zeker duizend buitenlandse ISIS-strijders gevangengenomen, en dat aantal zal uiteindelijk waarschijnlijk boven de tweeduizend uitkomen, zei Pentagonwoordvoerder Sean Robertson onlangs tegen CNN.

zelf geen capaciteit

De SDF heeft zelf niet de capaciteit ze te berechten en heeft de landen waar de buitenlandse strijders vandaan komen, gevraagd hen maar ook hun vrouwen te berechten. De Amerikaanse president Trump heeft die oproep ondersteund. Maar landen als Frankrijk, Nederland, België en Duitsland halen hun ISIS-gangers niet op.

Dat kan in de praktijk neerkomen op een indirecte doodstraf, laten de vonnissen van deze week zien. De SDF heeft afspraken met de Iraakse overheid gemaakt om negenhonderd door de SDF gevangengenomen ISIS-leden naar Irak over te brengen om daar te worden berecht, zo meldden het Koerdische Rudaw en het Franse persbureau AFP. Irak heeft zelfs aangeboden om alle buitenlandse ISIS-leden te berechten.

'er komt een nieuwe oorlog'

In de gevangenis in het Koerdische deel van Syrië weten ISIS-strijders van de afspraken, ontdekte Amberin Zaman van Al-Monitor in de terroristengevangenis bij Derik in Noordoost-Syrie. Ze sprak er met de Tunesische ISIS-strijder Jamel Ben Moussa. 'Wat gebeurt er met ons? Ze sturen onze broeders naar Irak, waar ze zullen worden geëxecuteerd. Dit is misdadig. Wat zullen onze gezinnen doen? Onze zonen, denk je dat die zullen accepteren dat hun vaders op deze manier worden vermoord? Ze zullen wraak zoeken. Ik waarschuw Frankrijk, ik waarschuw Europa, er zal een nieuwe oorlog komen', hield Moussa haar voor.

De SDF heeft inmiddels al enkele honderden andere ISIS-leden vrijgelaten, omdat ze volgens de SDF 'hun handen niet met Syrisch bloed hebben bevekt'. Tienduizenden familieleden van ISIS-strijders zijn door de SDF ondergebracht in kampen, met het enorme kamp Al-Hol als bekendste voorbeeld. Daar zitten volgens de laatste telling 74.000 vrouwen en kinderen in een 'humanitaire en veiligheids crisis', aldus het Institute for the Study of War (ISW). De SDF beschikt volgens het ISW 'niet over toereikende middelen' om de situatie het hoofd te bieden. Verschillende verslagen, zoals die van Erin Cunningham in *The Washington Post* en van de Amerikaans-Birmese hulpverlener David Eubank eerder in het *Nederlands Dagblad*, beschrijven de situatie in het kamp als 'een ware hel'. Radicale ISIS-vrouwen terroriseren er vrouwen die zich niet kleden en gedragen volgens de strikte normen die in het ISIS-kalifaat golden.

de Zwolse Karenia J.

Jonge kinderen vormen volgens de VN het grootste deel van de slachtoffers van de 'extreem zware omstandigheden'. Een van hen was Jarrah, het zoontje van de Nederlandse ISIS-ganger Yago Riedijk en zijn Britse vrouw Shamina Begum. In een ander Koerdisch-Syrisch kamp stierf de Zwolse Karenia J., alias Safiya, aan ziekte en ondervoeding. Haar man was al gedood. Hun twee kinderen, twee en vier jaar, bleven als wezen

in het kamp achter.

Deze kampen, Al-Hol voorop, zijn 'unieke gelegenheden' voor ISIS om nieuwe aanhangers te ronselen, waarschuwt het ISW. Het instituut stelt dat ISIS 'al netwerken binnen Al-Hol aan het opbouwen is'. De waarschuwing sluit aan bij die van generaal Joseph Votel, de hoogste commandant binnen de internationale coalitie tegen ISIS.

De SDF heeft inmiddels afspraken met Irak gemaakt om dertigduizend vrouwen en kinderen naar Irak over te brengen. Irak wil ze ergens 'hervestigen', maar volgens het ISW is dat 'in een nieuw detentiecentrum in Noord-Irak'. Daar 'zullen dezelfde problemen spelen, als indoctrinatie en het vormen van netwerken'.

ideologisch gehard

In Nederland heeft het ISGA, het Institute for Security and Global Affairs van de Universiteit Leiden, in april een rapport gepubliceerd over het terugkeerbeleid van zeven westerse landen, waaronder Nederland. Van deze landen zijn de Verenigde Staten de enigen die terugkeer van vrouwen en kinderen actief ondersteunen en die hun bondgenoten oproepen dat ook te doen.

De Amerikanen spreken uit ervaring. Jeanine de Roy van Zuijdewijn, een van de auteurs van het rapport, wijst in een gesprek op de rol van gevangenkampen op het organiseren van de jihad: 'Veel van de latere leiders van ISIS, inclusief al-Baghdadi, zaten eerder vast in het kamp al-Bucca in Irak. Die gevangenis werd later wel "de jihad-universiteit" genoemd.'

Ze waarschuwt ook niet te licht te denken over de vrouwen die nu nog in Al-Hol of andere kampen zitten. 'Sommige van hen zijn wellicht inderdaad met hun man meegegaan, maar anderen zijn wel degelijk ideologisch geharde aanhangers van ISIS.'

tot zeven jaar

De discussie over het wel of niet terughalen van deze vrouwen 'is een heel gevoelig onderwerp'. Zowel aan het terughalen van ISIS-vrouwen als aan hen in de gevangnissen in Syrië of Irak laten, kleven veiligheidsrisico's. Maar met een duidelijk verschil, zegt ze: 'Als je ze terughaaft, kunnen ze worden berecht en heb je er zicht op. Als ze daar blijven, bestaat de kans dat ze verder radicaliseren en uit het zicht verdwijnen, bijvoorbeeld als ze toch worden vrijgelaten.'

Nederland is daarnaast prima in staat de vrouwen te berechten. De Roy van Zuijdewijn haalt de meest recente cijfers van de AIVD aan: 'Begin mei zaten er 35 Nederlandse vrouwen en 85 kinderen in Syrisch-Koerdische kampen. Van die kinderen zijn drie op de vier jonger dan vijf jaar.' Het Openbaar Ministerie heeft 'van alle vrouwen een dossier opgesteld'. Bij terugkomst worden ze ondervraagd en eventueel strafrechtelijk vervolgd. 'Op het lidmaatschap van een terroristische organisatie als ISIS wordt in de praktijk twee tot zeven jaar gevangenisstraf gegeven.' Als de vrouwen zelf actief zijn geweest in de strijd, of de ondersteuning daarvan, kan de strafmaat verder oplopen. 'Verder heeft de Raad voor de Kinderbescherming voor bijna alle bij hen bekende kinderen een plan klaarliggen. Al in 2017 heeft de minister van Justitie de raad opdracht gegeven die op te stellen.' Daarvoor heeft de raad gesprekken gevoerd met de naaste omgeving, als grootouders of ooms en tantes, die een rol zouden kunnen spelen bij de opvang van de kinderen.

niets doen

Maar Justitie doet niets om de vrouwen of kinderen terug te halen, liet minister Fred Grapperhaus de Tweede Kamer afgelopen week nog weten. Wel bevestigde hij dat Nederland een afspraak met Irak heeft bereikt dat de vrouwen niet gearresteerd en ter dood worden veroordeeld als ze van Syrisch-Koerdisch gebied via de autonome Koerdische regio in Noord-Irak richting Nederland worden vervoerd.

Deze overeenkomst is een gevolg van uitspraken van de rechtbank Rotterdam, eerder dit jaar. De rechtbank gaf 'bevel tot gevangenneming' en uitlevering van zes Nederlandse vrouwen in Syrische opvangkampen. Van ten minste een van hen is er een dossier met zware beschuldigingen van feiten waarop 'naar de wet een gevangenisstraf van twaalf jaren of meer is gesteld', zo staat in het [bevel.Ook](#) de rechtbank wijst erop dat bij het uitblijven van een arrestatie 'de verdachte uit beeld kan verdwijnen' en zo haar straf ontlopen.

een internationaal tribunaal?

'Ik wil als wetenschapper geen uitspraak doen, wat Nederland hoort te doen. Daarover moet de politiek besluiten', reageert De Roy van Zuijdewijn. 'Maar als je alles overziet, lijken de veiligheidsrisico's groter als de vrouwen en kinderen daar blijven en mogelijk verder radicaliseren.'

Als Nederland de doodstraf voor Nederlandse jihadististen wil voorkomen, is er ook nauwelijks een andere keuze. Een internationaal tribunaal, zoals de Zweedse minister van Binnenlandse Zaken Mikael Damberg twee weken geleden voorstelde, is volgens De Roy van Zuijdewijn lastig te realiseren. 'Dat werkt bij het vervolgen van enkele kopstukken, maar niet voor het berechten van duizenden strijders.'

Waar het uiteindelijk op neerkomt, is de politieke wil van de Europese landen. En die wil is nu scherp uitgedaagd door de doodvonnissen die in Irak klonken voor de zes Franse ISIS-leden. <